

ONA TILI ADABIYOTI FANINI O'QITISHDA INNAVATSION TEXNALOGIYALARDAN FOYDALANISH

Xamroqulova Barnoxon Nematillayevna
Andijon viloyati Jalaquduq tumani 49-IDUM
ona tili va adabiyot o'qituvchisi

Annotasiya: *Maqolada hozirgi kunda ta'lim tizimida qo'llaniladigan innovatsion pedagogik texnologiyalar va metodlar haqida fikr yuritilgan. Ona tili darslarining samaradorligini oshirishdagi ahamiyati haqida to'xtalib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *ona tili, innovasion, texnologiya, ta'lim texnologiyalari, interaktiv, metod.*

KIRISH

Bugungi kunda barcha sohalarda o'zbek tilining jamiyatdagi o'rni va nufuzini oshirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar qilinmoqda. Davlatimiz tomonidan ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy sohalardagi islohotlar, jumladan, ta'lim-tarbiya ishlarini zamon talablari asosida tashkil etish, madaniyat, san'at va adabiyot sohaslarini takomillashtirish, kitobxonlik madaniyatini oshirish bo'yicha qabul qilingan farmon va qarorlar o'zbek tili, xususan, ona tili ravnaqiga xizmat qilmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Grammatika va imloni o'rgatish sohasida respublikamiz olimlaridan K.Qosimova, Q.Abdullaeva, R.Safarova, A.Isabaev, Sh.Yuldasheva, M.Xudoyberganova, Sh.Yo'ldosheva, S.Raxmetova, N.Bekniyazova, Ye.Avduvalitov, A.Nisanbaevalarning tadqiqot ishlari, yaratgan metodik qo'llanmalari, darsliklari, ilmiy maqolalari alohida ahamiyat kasb etadi.

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi mamlakatlari olimlaridan N.Bogoyavlenskiy, M.Lvov, T.Ramzaeva, S.Yurtaev, N.Algazina, N.Persevalarning tadqiqotlarida boshlang'ich sinf ona (rus) tili darslarida o'quvchilarning grammatik tushunchalarni anglash va o'zlashtirish xususiyatlari, hamkorlikda ishlash, izlanish faoliyatlarini tashkil etish masalalari o'rganilgan.

NATIJALAR

Ona tilini fan sifatida o'qitish borasida o'z yechimini kutayotgan bir qator dolzarb muammo va kamchiliklar saqlanib qolmoqda.

Jumladan:

☒ ona tili fanini o'qitishda asosan nazariy ma'lumotlarga e'tibor qaratilgan bo'lib, o'quvchining nutqiy (tinglab tushunish, gapirish, o'qish, yozish) kompetensiyasini oshirishga yetarli e'tibor berilmagan;

☒ ona tili fanida o'qitiladigan mavzular sinflar kesimida tahlil qilinganda, o'quvchi uchun murakkab bo'lgan ko'plab grammatik mavzularning mavjudligi;

ona tili fanini hayot bilan bog'lab o'tishga, ona tilimizning boy imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda, o'quvchilarga mazmunli, sodda, qiziqarli tarzda yetkazib berishga e'tibor qaratilmagan;

o'quvchilar darsliklardagi mavzularni o'zlashtirishida qiziqish, ishtiyoq, maylni hosil qiladigan, mantiqiy, kreativ, ijodiy fikrlashga undovchi mashqlar, topshiriqlar o'z aksini topmagan;

umumiy o'rta ta'lim maktablarida ona tili fanini o'qitishning yangi, samarali usullari, ilg'or pedagogik texnologiyalarini keng joriy etish talab darajasida emas;

ona tili fanining ilmiy metodik ta'minoti (darslik, o'qituvchi kitobi, mashq daftari, mul'timedia ilovalar, didaktik materiallar va boshqa) yetarli darajada ishlab chiqilmagan;

o'qituvchi va pedagoglarning metodik ta'minotini yaxshilash, ona tili va adabiyot fani o'qituvchilari va metodistlari uchun masofadan o'qitish kurslari joriy etilmagan;

mavjud oliy ta'lim muassasalarida ona tili fani yo'nalishida o'qituvchi, pedagog, kadrlarni tayyorlash sifati bugungi kun talablariga mos kelmasligi ona tili fanini o'qitishni tubdan qayta ko'rib chiqish va zamon talabiga mos ravishda yangilashni taqazo etmoqda.

MUHOKAMA

Pedagogik texnologiyalarning maqsadi o'qituvchi va o'quvchining belgilangan maqsadga hamkorlikda erishishlarini ta'minlashdir. O'quv jarayonida o'quvchilar mustaqil fikrlab, ijodiy ishlab, izlanib, tahlil etib, o'zlari xulosa qila olsa, ko'zlangan maqsad amalga oshadi. O'qituvchi o'quvchilarning faoliyati uchun imkoniyat va sharoit yarata olishi o'qitish jarayonining asosi sanaladi. Har bir dars, mavzu, o'quv fanining o'ziga xos texnologiyasi bor. Bugungi kunda bizga ma'lum va keng qo'llanadigan usullardan "Aqliy hujum", "Klaster", "VENN diogrammasi", "BBB", "FSMU" kabilar dars jarayonida o'zlarining samarali natijalarini ko'rsatib kelmoqda. "Qiyoslash metodi", "Davra metodi", "6x6x6" kabi metodlarning dars samaradorligini ta'minlashda o'ziga xos o'rni bor. Xususan, "Qiyoslash metodi"dan adabiyot fanida Odil Yoqubov hamda Pirimqul Qodirov hayoti va ijodi o'rganilgandan so'ng mavzuni mustahkamlash uchun foydalanilsa maqsadga muvofiq bo'ladi. Buning uchun o'quvchilar uch guruhga bo'linib oladilar. Birinchi guruhga Odil Yoqubov va Pirimqul Qodirovning hayot yo'li va bundagi o'zaro o'xshashliklar, ikkinchi guruhga ularning ijodiy merosi va yaratgan qahramonlari hamda ularning o'xshash zamonlari, uchinchi guruhga esa ularning asarlarida ilgari surilgan g'oyalar xususida fikrlarni umumlashtirish, jamoa bo'lib taqdim qilish so'raladi.

Shuningdek, ona tili fanidan "Gapning ikkinchi darajali bo'laklari" mavzusi o'rganilgandan so'ng o'quvchilarga "Guruhlarda ishlash metodi" asosida "Men to'ldiruvchiman!" mavzusida ijodiy matn tuzish topshiriladi. Bu topshiriq yakka tartibda, kichik yoki yakka tartibda, kichik yoki katta guruhlar tomonidan ham

bajarilishi mumkin. Mavzu yuzasidan matn o'quvchilar tomonidan taqdim qilinadi. Bu metod orqali o'quvchilarning jamoada ishlash ko'nikmalari rivojlantiriladi, xotirasi mustahkamlanadi, yozma yoki og'zaki savodxonligi o'stirilib, ijodiy matn yaratish malakasi mustahkamlanadi. Ona tili darslarida o'quvchilarning yozma nutqi va imlosi savodxonligini mustahkamlash maqsadida matn yaratish yuzasidan bir qancha qiziqarli topshiriqlar berish mumkin. Jumladan, "Morfoloqiya" bo'limini o'tish jarayonida har bir so'z turkumi yuzasidan grammatik ertak yaratish vazifasi topshirilsa, o'quvchilarning grammatik savodxonligi o'sish bilan bir qatorda, mantiqiy mushohada qilish qobiliyati rivojlanadi, ijodkorligi oshadi. Innovasion texnologiyalar ta'lim sifati va samaradorligini oshirib, ta'lim jarayonining markaziga o'quvchitalabalarining o'quv -biluv faoliyatini qo'yadi, ta'lim jarayoni yaxlitligini ta'minlaydi.

O'quvchi faoliyatining yuqori darajadagi ko'rsatkichi, o'quv-biluv faoliyatini tashkil etishi, iroda va faoliyatning o'quvchi ongining predmetiga aylanishdir. Bu maqsadni amalga oshirish uchun, avvalo, ta'lim beruvchi maqsadga eltuvchi usullarni tanlay bilishi, o'quv-tarbiyaviy jarayon yaxlitligini ta'minlashi lozim. Innovasion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish, ta'lim samaradorligini oshirish uchun tinimsiz izlanish bugungi kunning ehtiyojiga aylanmoqda. Yangi metodlarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish pedagoglar oldida turgan masalalardan biri hisoblanadi. O'qituvchi dars jarayonida boshqa ma'lumotni berish bilan bir qatorda internet ma'lumotlari, multimedia dasturlari, jadvallar va shunga o'xshash mavzuga oid qo'shimcha ma'lumotlarni ko'rsatib o'tsa, bu nafaqat o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi, balki o'quvchilarning mustaqil o'qishini talab darajasida shakllantirishiga, mavzuni imkon darajasida to'la o'zlashtirishiga ham yordam beradi.

"Aqliy hujum". Bu hujum ona tili va adabiyot darslarining boshlanishida yoki istalgan joyida qo'llanishi mumkin. Bu boqichda muammo o'quvchilarga aqliy hujum yo'li bilan beriladi va ularning fikrlari orqali ochiladi. "Aqliy hujum" metodi biror mavzu yuzasidan berilgan muammolarni hal etishda keng qo'llaniladi. "Aqliy hujum" metodi yordamida qo'yilgan muammo yuzaridan bir necha yechimlarni topish imkoniyati yuzaga keladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilarni mustaqil, erkin fikrlashga, izlanishga, har bir masalaga ijodiy yondashish, mas'uliyatni sezish, tahlil qilish, eng asosiysi, o'quvchini qo'zg'atishga qaratilganligi, pedagogning o'z tanlagan kasbiga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Арипова М., Носирова Ш. Инглиз тилини уқитишда замонавий педагогик технологиялардан фойдаланиш //Современное образование (Узбекистан). - 2014. - №. 2.

2. Olimov S.S. THE INNOVATION PROCESS IS A PRIORITY IN THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL SCIENCES. - 2021.

3. ОЛИМОВ Ш.Ш., ХОДЖИЕВА М. Ш. Возможности применения педагогических технологий в образовательном процессе //Молодежь и XXI век-2020. - 2020. - С. 228-231.

4. Olimov S. THE DIFFERENTIATION OF EDUCATION IS AN IMPORTANT FACTOR OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGY. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. 8 No. 11, 2020 Part II ISSN 2056-5852